

Innspill – God styring av statlige universiteter og høyskoler

Norsk Tjenestemannslags (NTL) har følgende innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler. Innspillene er utarbeidet i samråd med våre lokale organisasjonsledd i berørte virksomheter.

Innledende kommentarer

Utdanning og forskning er grunnlaget for videreutvikling av demokrati og velferd. Lik rett til utdanning er derfor et grunnleggende demokratisk prinsipp. Høyt utdanningsnivå og selvstendige fagarbeidere med høy kompetanse og et velferdssamfunn med små forskjeller er et konkurransefortrinn.

Overordnet styring og finansiering av utdannings- og forskningssektoren er et offentlig ansvar. Universitetene og høyskolene må fortsatt være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan.

Prioritering må gjøres på bakgrunn av samfunnets behov og må ikke underordnes kommersielle hensyn. Internasjonalisering av utdanning og forskning må bygge på samarbeid mellom ulike nasjonale utdanningssystemer og utdanning må ikke gjøres til en handelsvare.

Dimensjonering, kapasitet og kompetanse

Det er viktig at vårt utdanningssystem også tar hensyn til endringene i samfunnet, voksne studenters, næringslivets og offentlig sektors behov for utdanning, forskning og utvikling i distriktene. De store geografiske forskjellene i utdanningsnivå må motvirkes med aktive politiske tiltak. Finansiering av utdanningsinstitusjonene må bidra til å opprettholde et desentralisert studietilbud.

NTL er imot at sektoren skal dimensjoneres av økonomiske insentiver basert på næringslivets skiftende behov for arbeidskraft. Dagens finansieringssystem har blitt utviklet i feil retning. Svaret er ikke en ytterligere øremerking av midler til tiltak som skal kompensere for systemets utilstrekkelighet. Forslaget om at relevant arbeid etter endt studium skal få økonomiske konsekvenser for institusjonene kan vanskelig bli operasjonalisert uten at man legger et instrumentelt syn på utdanning til grunn. En høyt utdannet befolkning er et gode for den enkelte og for samfunnet. Vi ønsker ikke et system som definerer utdanning som irrelevant, unyttig eller bortkastet og kan ikke se at det er mulig å få gode kriterier på relevans. Tvert imot er faren stor for at dimensjonering og kapasitet vil bli styrt av kortsiktige behov fra næringslivet, og ikke samfunnets langsiktige behov.

Ansatte og studenter må fortsatt ha en betydelig rolle i styringen av universiteter og høyskoler for å sikre den demokratiske utviklingen av disse. NTL mener valgt rektor skal være hovedmodellen i sektoren.

Hovedregelen må være at vitenskapelige stillinger er delt mellom undervisning, forsknings- og utviklingsarbeid og formidling, slik at forskningsbasert undervisning sikres. Den individuelle forskningsretten må styrkes og den akademiske friheten må ivaretas både på universitetene og høyskolene.

Finansiering

NTL krever at gratisprinsippet i norsk høyere utdanning skal ligge fast. Utdanning er et gode for den enkelte og et gode for samfunnet. Finansiering av sektoren må støtte opp om den frie forskningen. NTL krever at en større del av finansieringen gis som basisbevilgning, på bekostning av den resultat-baserte delen. Dagens resultatindikatorer undergraver kompleksiteten i virksomhetenes samfunnsoppdrag og fører til et altfor stort fokus på aktivitet som gir penger i kassa fremfor det som er bra for forskningen og utdanningen. Finansiering skal være uavhengig av konkurranse eller næringslivets prioriteringer. NTL krever at bevilgende myndigheter gir forskning et økonomisk løft med sikte på at Norges samlede forsknings- og utviklingsinnsats blir på tre prosent av BNP.

En større andel av forskningsmidlene må kanaliseres direkte til institusjonene og ikke gjennom Norges Forskningsråd eller EU. Den sterke vekten på resultatbasert finansiering har skapt usunn konkurranse i et null-sumspill som hindrer samarbeid både mellom institusjoner og innen institusjoner. NTL krever at en større andel av midlene i Norges Forskningsråd går til forskning som er satt i gang av forskerne selv.

Styring av profesjonsutdanninger

Høyskolene og de nye universitetene har historisk hatt ansvaret for profesjonsutdanningene og for utvikling av kompetanse og utdannet arbeidskraft i regionene og distriktene. Samtidig har alle høyskolene og de nye universitetene de siste årene styrket kompetansenivået på ansatte, særlig med tanke på å få flere ansatte i førstestillinger. Gjennom satsning på forskning regionalt, tett samarbeid med næringsliv, offentlige institusjoner og lokalsamfunnet generelt, har høyskolene i dag blitt viktige samfunnsaktører lokalt. NTL mener institusjonene må videreutvikles som utdannings- og forskningsinstitusjoner, ikke nedbygges eller legges ned. Høyskolene og de nye universitetene spiller en unik rolle lokalt som må videreutvikles. Disse gjør det mulig både for utdanningssøkende ungdom i nærmiljøet og voksne som vil formalisere sin kompetanse en mulighet for dette uten å flytte. Samtidig er disse lærestedene viktig for etter- og videreutdanningstilbudet, da særlig med tanke på at reisevirksomheten i tiden framover bør begrenses.

Mangfoldig sektor

Den økte sentralisering vi ser i universitets- og høyskolesektoren bidrar til å reversere en utvikling hvor kompetanse og kunnskapsmiljøer er bygd opp over mange år lokalt. NTL ønsker en økt satsning på forskning og utdanning som bidrar til kvalitet i bredde og gir mulighet til å spisse miljøer. NTL ønsker en mangfoldig sektor med breddeuniversiteter som er ledende innenfor sine områder og med høyskoler som er drivkraft i

samfunnsutviklingen regionalt i samarbeid med forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt. NTL vil advare mot regjerings oppfordring til nedleggelse av små fagmiljø. Det vil føre til ensretting og svekking av bredde universitetene. NTL mener at samfunnsutviklingen krever en mangfoldig utdannings- og forskningssektor som kan møte stadig skiftende samfunnsbehov, og som til enhver tid evner å gi samfunnet tilgang til kvalifisert arbeidskraft.

Direktoratenes rolle i styring

Eventuell myndighet som skal delegeres fra departement bør gå direkte til institusjonene og ikke til mellomliggende direktorater. Ansvar og helheten må ikke fragmenteres og overlates til ulike forvaltningsorgan i sektoren, som får utvikle egne og ofte ekspansive mandater. Økt "direktorisering" og uklar oppgavefordeling mellom forvaltningsorgan har i sum medført økt byråkrati gjennom økte og doble rapporteringskrav og mer detaljstyring. Det gir sektoren betydelig merarbeid og redusert effektivitet. Det reduserer også virksomhetenes autonomi, ved at oppgavens organisering og dimensjonering nå blir lagt til direktorater framfor at det skal avgjøres ved virksomhetene selv.

Samtidig vanskeliggjør det stadig ekspanderende laget av direktorater partssamarbeidet i sektoren. En svekkelse av partssamarbeidet vil gjøre at det blir vanskeligere for institusjonene å oppfylle samfunnsoppdraget sitt.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

/s/
Ellen Dalen
Andre nestleder

Thomas Sandvik
forbundssekretær

